

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 11 maj 1926 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser i fråga om den stärbhus efter präst tillförsäkrade förmånen av tjänst- och nådår m. m.

Genom en den 19 februari 1926 dagtecknad proposition, nr 199, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att, under villkor att nytt reglemente för prästerskapets änke- och pupillkassa varder i stadgad ordning antaget och efter prövning finnes kunna av Kungl. Maj:t fastställas,

1) beträffande den stärbhus efter innehavare av prästerlig befattning enligt prästerskapets privilegier tillkommande rätten till tjänst- och nådår samt den därav härflytande rätten för änka och barn efter såsom emeritlöntagare avliden f. d. innehavare av dylik befattning att under motsvarande tid tillgodonjuta emeritilön, för sin del medgiva, *dels* att tjänstårsrätten må omfatta en tid av 6 månader, räknat från och med månaden näst efter den, under vilken tjänstinnehavare avlidit, *dels* att nådårsrätten må upphöra, *dels ock* att ändringen må träda i kraft den 1 maj 1927, allt under villkor och förbehåll, *att* därigenom lämnas oförkränkt den nådårsrätt, vilken tillkommer efterlevande efter tjänstinnehavare, som avlidit före den 1 maj 1927, eller som avlider vid tjänst, vilken han omedelbart före sagda dag innehade eller ock erhållit eller tillträtt på grund av före samma dag gjord ansökning, eller som före samma dag undfått emeritilön, eller som framdeles erhåller emeritilön vid befattning, vid vilken tjänst- och nådårsrätten, efter vad nu stadgats, kvarstått, därest emeritilön icke tilldelats tjänstinnehavaren, *samt att*, för ombildning av prästerskapets änke- och pupillkassa i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet omförmälda sakkunnigas förslag, nämnda kassa må uppbära ej mindre ett års behållen inkomst av varje prästerlig befattning, ständigt adjunktsbefattning inbegripnen, som finnes i riket den dag, ändringen träder i tillämpning, sådana befattningar likväl undantagna, av vilka inkomsten, efter dödsfall, som inträffat den 1 maj 1927 eller senare, uppbäres av nådårsberättigad stärbhus-

delägare, vilken kassan förbehållna inkomst, där ej Kungl. Maj:t i visst fall annorlunda förordnar, skall utfalla vid första ledighet i vederbörande tjänst, än även ett års emeritilön för varje fall, då innehavaren icke efterlämnar änka eller barn, men, om sådana funnits, nådårsrätten i enlighet med angivna grunder varit dem förbehållen;

2) för sin del antaga följande förslag till:

a) Lag om vissa lönetillägg åt präster i nyreglerade pastorat i anledning av nådårsrättens upphörande m. m.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Å den kontanta lön, som genom löneroglering, fastställd enligt lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning, blivit bestämd för kyrkoherde och komminister, och å det arvode, som enligt sådan löneroglering stadgats för ständig adjunkt, skall i anledning av nådårsrättens upphörande utgå lönetillägg, motsvarande 1,5 procent av den fastställda lönen eller arvodet, ålderstillägg inberäknat, oavsett huruvida sådant blivit intjänat.

2 §.

Lönetillägg, varom i 1 § förmåles, skall för varje pastorat, så vitt angår dess prästerskap, bestridas medelst församlingsavgifter och, i den mån sådant erfordras, medelst övriga till prästerskapet anslagna avlöningstillgångar på sätt och i den ordning, 11 § 1 mom. samt 19 och 20 §§ lagen om reglering av prästerskapets avlöning stadga. Har för bestridande av nämnda avlöning jämte lönetillägg såsom församlingsavgifter inom pastoratet utdebiterats sammanlagt större belopp, än som motsvarar sex öre för varje helt eller påbörjat tiotal kronor av pastoratets hela inkomstbelopp, beräknat som i 19 § 1 mom. omförmälda lag sägs, skall ersättning av kyrkofondens medel beredas pastoratet för det överskjutande beloppet i den ordning, 21 § samma lag stadgar.

3 §.

Där prästerlig befattning innehaves av präst, som ej är delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa eller som är delägare däri och icke erlägger avgifter till kassan utöver vad i det för kassan den 6 november 1874 fastställda reglementet med däri senare vidtagna ändringar stadgas, äger nämnda kassa uppbära vad enligt denna lag skall utgå som lönetillägg.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1927.

b) Lag om ändrad lydelse av 11 § 1 mom. lagen den 9 december 1910 (nr 141 s. 27) om reglering av prästerskapets avlöning.

Härigenom förordnas, att 11 § 1 mom. lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning skall erhålla följande ändrade lydelse:

11 §.

1. Lön till kyrkoherde och komminister skall medelst prästerskapet i pastoratet anslagna avlöningstillgångar ävensom församlingsavgifter, på sätt i 19 § sägs, av pastoratet gäldas och av vederbörande kyrkoråd kvartalsvis utbetalas efter avdrag av tjänstnehavaren åliggande avgifter till prästerskapets änke- och pupillkassa, vilka avgifter samtidigt skola av kyrkorådet insändas till kassan.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1927.

3) för sin del medgiva, *ej mindre* att som avlösningsmedel för den biskoparna i stiftet tillkommande nådårsrätten må ur biskopslöneregleringsfonden till biskoparna utgå ett lönetillägg, motsvarande 1,5 procent av den med befattningen förenade kontanta lönen eller, där lönen icke är på sådant sätt bestämd, det penningbelopp, som Kungl. Maj:t lagt till grund vid lönerogering, med de tillägg och ändringar, som grunda sig på särskilda Kungl. Maj:ts beslut, *än även* att, där befattning innehaves av biskop, som icke erlägger avgifter till prästerskapets änke- och pupillkassa utöver vad i det för kassan den 6 november 1874 fastställda reglementet med däri senare vidtagna ändringar stadgas, kassan må äga uppbära omförmälda lönetillägg; samt

4) medgiva, att den provision, som från prästerskapets änke- och pupillkassa hittills utbetalts såsom ersättning för bestyret med uppbörd och redovisning av vissa kassan tillkommande medel, må upphöra att utgå beträffande medel, som redovisas efter ikraftträdandet av nytt reglemente för kassan.

Sedan punkterna 1 och 2 hänvisats till lagutskott och därefter överlämnats till första lagutskottet samt punkterna 3 och 4 hänvisats till statsutskottet, har propositionen behandlats i sammansatt stats- och första lagutskott.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för propositionen, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till det propositionen bifogade statsrådsprotokollet.

Propositionen avser att bringa till lösning frågan om beredande av förbättrad familjepensionering för prästerskapet. De förmåner, som nu tillkomma efterlevande efter präst, bestå i allmänhet i rätten till tjänst- och nådår vid den avlidnes befattning samt i pension från prästerskapets änke- och pupillkassa.

Nuvarande förmåner för prästs efterlevande. Behovet av förbättring.

Förmånen av tjänst- och nådår, som bekräftats i de för prästerskapet gällande privilegier av den 16 oktober 1723, innebär rätt att kvarsitta vid den tjänst, den avlidne innehade, och mot avlönande av vikarie åtnjuta lönen vid tjänsten ej blott till slutet av det ecklesiastikår, under vilket mannen avlidit (tjänståret), utan även under det därpå följande ecklesiastikåret (privilegiinådåret). Förmånen av tjänstår tillkommer ej blott änka och barn utan även andra stärbhusdelägare, under det att förmånen av nådår ej får åtnjutas av andra stärbhusdelägare än änka samt omyn-diga och oförsörjda barn. Beträffande rätten till pension ur prästerska-pets änke- och pupillkassa är föreskrivet, att sådan rätt tillkommer del-ägares änka och hans efterlämnade barn, de senare, såvida de icke äro eller hava varit gifta, dels då de icke fyllt 21 år, dels efter fyllda 21 år då de vid ingående i denna ålder eller vid den tid, då löneinkomsten av faderns syssla frånträdes, befinnas vara obemedlade och genom sjukdom eller lyte urståndsatta att sig nödtorfteligen försörja, dels ock döttrar efter uppnådd 55 års ålder. Pensionsrätten förloras, förutom vid pensio-närs död, då pensionär träder i äktenskap eller minderårigt barn fyller 21 år eller sjuka överåriga barn bliva i stånd att sig nödtorfteligen försörja eller erhålla tillräckliga medel till sitt uppehälle. Storleken av pensionen växlar. Ensam änka får sålunda hel pensionslott och änka med ett barn 1,3 pensionslott, varefter på visst sätt bestämd förhöjning inträder för varje följande barn. Enahanda regler gälla, om änka ej lever efter, där-vid ensamt barn får 0,5 pensionslott och två syskon en pensionslott. Över-åriga barn erhålla var för sig 0,5 pensionslott. För åtnjutande av pensions-rätt skola vissa avgifter erläggas, i främsta rummet årsavgifter, utgö-rande 2 procent av delaktighetsbeloppet i kassan, vilket för ordinarie präst i regel är lika med den reglerade lönen och för icke ordinarie präst är 600 kronor.

Värdet av dessa förmåner är växlande. Då tjänstårets längd beror å tiden för tjänstinnehavarens fränfalle, kan förmånen ibland innefatta be-hållna inkomsten av tjänsten under ett helt år, medan i andra fall för-månen är av intet eller så gott som intet värde. Nådårsförmånen är väl så till vida bestämd, att den avser en viss tidrymd, men såsom form för beredande av framtida försörjning åt de efterlevande är denna förmån i de enskilda fallen av växlande värde, beroende å den avlidnes lön och hans familjeförhållanden. De sakkunniga, som utarbetat det förslag, varå propositionen är grundad, hava uppskattat den behållna nådårsinkomsten vid en reglerad lön av respektive 3,000, 6,000 och 8,000 kronor till respektive 40, 70 och 80 procent av lönen. vartill komme bostadsförmån. Besparingen under nådåret, d. v. s. skillnaden mellan behållen nådårsinkomst och den blivande familjepensionen, har av de sakkunniga vid en reglerad lön av re-spektive 3,000, 6,000 och 8,000 kronor beräknats till respektive 10. 50 och 60 procent av lönen. Härvid har förutsatts, att den avlidnes ålder vid döds-

fallet, vilken tagits till utgångspunkt för beräkningen av hans familjeförhållanden, i samtliga fallen varit 50 år. Vid en ålder av 30 år beräknades besparingen till respektive 15, 55 och 65 procent av lönen och vid en ålder av 70 år till respektive 20, 55 och 65 procent. Emellertid frambålla de sakkunniga, att besparingen under nådåret i verkligheten ofta kommer att vara väsentligt lägre än den beräknade. Vad pensionsutdelningen från kassan beträffar, varierar pensionen år från år, emedan enligt bestämmelserna för pensionsberäkningen en förutbestämd del av den verkliga eller på visst sätt beräknade inkomsten för kassan årligen skall utdelas. Under ecklesiastikåren 1920—1925 utgjorde hel pensionslott 575, 590, 621, 588 och 570 kronor vid en reglerad lön av 3,000 kronor; 748, 769, 809, 767 och 745 kronor vid en reglerad lön av 5,000 kronor samt 1,008, 1,037, 1,091, 1,035 och 1,007 kronor vid en reglerad lön av 8,000 kronor. För den närmaste framtiden är enligt beräkning av de förut omförmälda sakkunniga en successivt fortskridande minskning av pensionsbeloppen att emotse.

I fråga om behovet av pensionsförbättring yttrade de sakkunniga:

Änkepensioner, som uppgå till föga mer än 300 kronor + 8 procent av delaktighetsbeloppet, men som, under förutsättning att huvudgrunderna för pensioneringen kvarstå orubbade, oundvikligen måste komma att successivt nedgå icke obetydligt därunder och först efter en längre tids förlopp kunna förväntas åter ökas, äro — även med beräkning av därå utgående dyrtidstillägg — uppenbarligen otillräckliga. Exempelvis kan änkan efter en komminister, vars reglerade lön var 3,000 kronor, icke räkna med en pension av mer än högst 570 kronor, efter hand fallande ner emot 500 kronor eller mindre, under det att änkan efter en folkskollärare, vilkens författningsenliga lön även är 3,000 kronor, erhåller 750 kronor. Änkan efter en kyrkoherde med en reglerad lön av 6,000 kronor kan påräkna högst 380 kronor, så småningom sjunkande ner emot 700 kronor eller mindre, under det att änkan efter en delägare i civilstatens änke- och pupillkassa med samma lön får 1,000 kronor. I sistnämnda fall blir jämförelsen än ogynnsammare, om man tar hänsyn till att i kyrkoherdens löneförmåner även ingår fri bostad och att jämförelsen därför rätteligen bort ske med en delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, vilkens lön varit ej obetydligt högre än 6,000 kronor.

Vid ärendets anmälan i statsrådet anförde föredragande departementschefen i detta hänseende:

Av den lämnade utredningen framgår, att de pensions- och därmed jämförliga förmåner, som enligt nu gällande bestämmelser tillkomma efterlevande efter avliden prästerlig tjänst innehavare, äro otillräckliga och att det föreligger ett starkt behov att vidtaga åtgärder för beredande åt prästerskapets efterlevande av förbättrade pensioner. Behovet av pensionsförbättring har också allmänt erkänts.

Frågan om åstadkommande av förbättrade pensionsförhållanden för prästerskapets efterlevande har emellertid visat sig svårlöst, och åtskilliga förslag hava framlagts utan att hava lett till något resultat. Det för-

Huvudgrunderna i 1925 års pensions-sakkunnigas förslag.

slag, som legat till grund för nu förevarande proposition, är utarbetat av tre sakkunniga, som chefen för ecklesiastikdepartementet enligt nädigt bemyndigande tillkallat att inom departementet biträda med utredningen av berörda fråga. De sakkunniga avgåvo den 14 november 1925 betänkande i ämnet. Huvudgrunderna i förslaget kunna sammanfattas sålunda:

1. Den stärbhus efter innehavare av prästerlig befattning enligt prästerskapets privilegier tillförsäkrade rätten till tjänst- och nådår jämte den därav härflytande rätten för änka och barn efter såsom emeritilöntagare avliden f. d. innehavare av befattning med tjänst- och nådårsrätt att uppbära emeritilön under tid motsvarande tjänst- och nådår förändras på det sätt att

a. tjänstårsrätten omfattar en tid av 6 månader, räknat från och med månaden näst efter den då dödsfallet inträffar,

b. nådårsrätten upphör, dock den nådårsrätt oförkränkt, som tillkommer efterlevande efter ordinarie präst, vilken avlider vid den tjänst han innehar vid tiden för förändringens genomförande eller vid sådan tjänst erhåller emeritilön, eller som undfått emeritilön före förändringens genomförande.

2. Prästerskapets änke- och pupillkassa tillerkännes ett års behållen inkomst av varje ordinarie prästerlig befattning utom sådana, där vid först inträffande ledighet inkomsten uppbäres av nådårsberättigat stärbhus, ävensom av varje ständig adjunktsbefattning, så ock ett års emeritilön efter emeritus, som bibehållit nådårsrätten men ej efterlämnar nådårsberättigade stärbhusdelägare.

3. Församlingarna — vilka varda för framtiden helt befriade från nådårstungan, sedan varje nu befintlig tjänst allenast en gång stått ledig, endera för nådår eller för vakansår — åläggas att som avlösning av nådårstungan utgöra till sådana präster, vilka uppbära lön jämlikt lönereglering, fastställd enligt lagen den 9 december 1910, ett lönetillägg, motsvarande 1.5 procent av lönen, vilket lönetillägg är avsett att användas som avgifter till änke- och pupillkassan för den nya pensionsförmån av 7 procent av delaktighetsbeloppet, varom nedan sägs. Lönetillskottet gäldas medelst församlingsavgifter och övriga till prästerskapets avlöning anslagna medel inom den ram, som redan är anvisad för prästlönernas bestridande, och sålunda med rätt för församlingarna att i vissa fall få ersättning ur kyrkofonden. Det till adjunkt utgående arvodet höjes under viss förutsättning med 60 kronor.

4. Delaktighetsbeloppet för extra ordinarie präst höjes för nytillkommande delägare och för nuvarande delägare, som så önska, från 600 kronor till 2,500 kronor.

5. Pensioneringen ur de hittillsvarande fonderna bibehålles lika med nu allenast med följande förändringar:

a. Pensionsunderlagen få i regel ej höjas utöver de delaktighetsbelopp, som gälla vid tiden för förändringens genomförande.

b. Blivande delägare vinna ej pensionsrätt för icke-minderåriga barn.

c. Nuvarande delägare, som bereda sina efterlevande pensionsrätt ur den nya försäkringsfonden, få rätten till pensioner ur de hittillsvarande fonderna för icke-minderåriga barn begränsad dels så att pension, efter hel pensionslott räknat, ej får överstiga 250 kronor + 6 procent av delaktighetsbeloppet, dels ock så att dylik pensionsrätt ej förvärfvas för barn, som födas efter förändringens genomförande.

6. Till beredande av förbättrade pensioner åt efterlevande efter *blivande delägare* bildas en ny fond, försäkringsfonden, avsedd att åt änkor och minderåriga barn lämna pension motsvarande 7 procent av delaktighetsbeloppet. Under viss förutsättning kan pensionsförhöjning äga rum. Avgifterna för denna pension bliva 1.5 procent av delaktighetsbeloppet jämte befordringsavgift, som utgår efter försäkringstekniska grunder. Inberäknat nu utgående avgifter uppgå avgifterna till 3,5 procent av delaktighetsbeloppet jämte befordringsavgift.

7. *Nuvarande delägare* få delaktighet i försäkringsfonden enligt följande grunder:

a. Delägare, som efter förändringens genomförande söker och erhåller befordran, vinner full delaktighet i försäkringsfonden.

b. Annan delägare äger, om han önskar, mot erläggande av en årlig avgift av 1.5 procent av delaktighetsbeloppet (vilket i sådan händelse blir fixerat) bereda änka och minderåriga barn pension, som efter försäkringstekniska grunder svarar mot denna avgift och vilken, om delägaren vid förändringens genomförande icke är mer än 35 år, utgör 5 procent av delaktighetsbeloppet men eljest en i mån av högre ålder lägre procent. Minimum 60 kronor för hel pensionslott.

c. Delägare, som i b. avses, kan, under förutsättning av gott hälsotillstånd, mot erläggande av högre årsavgift än 1.5 procent av delaktighetsbeloppet jämte en särskild s. k. åldersskillnadsavgift bereda änka och minderåriga barn pension av 7 procent av delaktighetsbeloppet eller, om delägaren är mer än 50 år, efter önskan en lägre pension.

8. *Nuvarande pensionärer* (efterlevande efter delägare, som avlidit före förändringens genomförande) erhålla, om de äro änkor eller minderåriga barn, ett årligt pensionstillägg av 60 kronor för hel pensionslott räknat.

9. Pensionerna ur samtliga fonder utbetalas kvartalsvis.

10. Beträffande kassans förvaltning föreslås åtskilliga förändringar, som äsyfta att stärka förvaltningen och göra den billigare och på sådant sätt till en början minska den nedgång i pensionerna, som en tid framåt är att vänta, samt att framdeles påskynda dessa pensioners höjning.

Propositionen.

I propositionen föreslås nu i punkt 1, att riksdagen måtte för sin del medgiva fixering av tjänståret och avveckling av nådåret under närmare angivna villkor och förbehåll; i punkt 2, att riksdagen måtte för sin del antaga vid propositionen fogade två lagförslag, avseende det ena beredande av lönetillägg åt prästerskapet i församlingarna till gäldande av årsavgifterna för den föreslagna nya pensionen och det andra en omläggning av sättet för inbetalning av avgifterna till prästerskapets änke- och pupillkassa; i punkt 3, att riksdagen måtte för sin del medgiva anlåtande av biskopslöneregleringsfonden för beredande åt biskoparna av enahanda lönetillägg som det åt prästerskapet i församlingarna föreslagna m. m., samt i punkt 4, att riksdagen måtte medgiva, att den provision, som för närvarande utgår till statsverket för bestyret med uppbörd och redovisning av vissa kassan tillkommande medel, må upphöra att utgå.

Punkt 1.

Propositionen ansluter sig beträffande tjänstårets fixering och nådårets avveckling till de sakkunnigas förslag. Tjänståret bibehålles sålunda, fast fixerat till 6 månader. I syfte att tillförsäkra avliden prästmans stärbhusdelägare viss kvarboenderätt i prästgården utöver det på nämnda sätt fixerade tjänståret hava kammarkollegiet och statskontoret i yttrande över de sakkunnigas betänkande framlagt förslag till lag angående ändrad lydelse av 18 § ecklesiastik boställsordning. Förslag i ämnet har ej förelagts den nu pågående riksdagen, emedan lagrådet ansetts icke kunna medhinna att i tid avgiva yttrande över dylikt förslag.

Beträffande nådårets avveckling innebär propositionen, att avvecklingen skall ske på följande sätt:

1) De *nuvarande* (= de vid tiden för reglementets ikraftträdande varande) *ordinarie prästerna* bibehållas vid rätten för sina efterlevande att åtnjuta nådår vid sina *nu innehavande befattningar* eller, om de avgå däriifrån med emeritilön, vid emeritilönen. Om de befordras, förlora de rätten till nådår för sina efterlevande.

2) När en nuvarande ordinarie präst befordras första gången eller får emeritilön eller avlider i sin nuvarande befattning utan nådårsberättigade efterlevande, erhåller *kassan* ett vakansår.

Som synes komma församlingarna enligt detta förslag att för framtiden befrias från nådårstungan, sedan varje nuvarande tjänst stått ledig under ett år allenast *en gång*, endera för nådår eller för vakansår till förmån för kassan. De tjänster, vid vilka kassan får åtnjuta ett vakansår, äro alltså de, vid vilka nådår icke kommer att, då befattningen första gången blir ledig, åtnjutas av efterlevande efter nuvarande ordinarie innehavaren.

I avseende å dispositionen av kassans inkomst av vakansåret innebär de sakkunnigas förslag, att större delen av denna inkomst, vars nuvärde med försiktig beräkning uppskattats till omkring 1,100,000 kronor, skulle användas dels till att bereda nuvarande änkor och minderåriga barn ävensom änkor och minderåriga barn efter vissa nuvarande delägare en till-

läggspension av 60 kronor för hel pensionslott räknat dels ock till att åt änkor och minderåriga barn efter nuvarande delägare, vilka bliva delaktiga i den nya försäkringsfonden, utgiva vad som erfordras för att pensionen ur denna fond ej skall understiga 60 kronor. Särskild bestämmelse härom hava de sakkunniga icke upptagit i sitt förslag utan allenast hemställt, att inkomsten varder anvisad till kassan för dess ombildning i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag. Departementschefen har tillstyrkt denna hemställan och därvid uttalat, att en av förutsättningarna för Kungl. Maj:ts fastställelse av nytt reglemente för kassan syntes vara, att däri funnes intagen bestämmelse om det föreslagna pensionstillägget.

I detta sammanhang må utskottet något beröra ett i propositionen till de framlagda förslagen anknutet villkor, som visserligen hänför sig till samtliga fyra punkter i propositionen men för vilket redogörelse lämpligen här torde kunna lämnas. Utskottet syftar på villkoret, »att nytt reglemente för prästerskapets änke- och pupillkassa varder i stadgad ordning antaget och efter prövning finnes kunna av Kungl. Maj:t fastställas». 1925 års sakkunniga hava utarbetat ett förslag till nytt reglemente för kassan, innehållande de nya pensionsbestämmelserna ävensom ändrade grunder för förvaltningen av kassan. För de huvudsakligaste pensionsbestämmelserna samt för syftet med förändringarna i kassans förvaltning har lämnats en redogörelse i den ovan meddelade sammanfattningen av huvudgrunderna i de sakkunnigas förslag. Antagande av nytt reglemente ankommer å kassan själv, men beslutet härom skall för att vinna gällande kraft fastställas av Kungl. Maj:t. Nu ifrågavarande villkor har uppställts med hänsyn till det allmännas medverkan vid pensionsförbättringen. Beträffande den närmare innebörden av villkoret har föredragande departementschefen, på sätt redan nämnts, uttalat sig för att i reglementet borde finnas intagen bestämmelse om det nya pensionstillägget å 60 kronor. I övrigt har departementschefen ansett sig ej behöva i vidare mån redogöra för sin ståndpunkt beträffande pensionsbestämmelserna, än att han omnämnt, att han ansåge borttagandet, så vitt blivande delägare anginge, av de 55-åriga ogifta döttrarnas pensionsrätt vara ett oeftergivligt villkor för medverkan från det allmännas sida till pensionsvillkorens förbättrande, liksom han funne det välbetänkt att såsom villkor för att nuvarande delägare skulle vinna delaktighet i den nya försäkringsfonden uppställa, att den dem tillkommande rätten i berörda hänseende begränsades. I fråga om kassans förvaltning har departementschefen förutsatt, att förvaltningen bleve genom det nya reglementet ordnad på ett fullt tillfredsställande sätt.

Förändringarna med avseende å tjänst- och nådårsrätten föreslås skola träda i kraft den 1 maj 1927.

Punkt 2. De olika förslagen om nådårsrättens upphörande hava alla förbundits med den förutsättningen, att avståendet av omförmälda rätt på något sätt kompenseras prästerskapet genom beredande av förmåner till ungefär motsvarande värde. I detta hänseende anförde 1925 års sakkunniga beträffande prästerskapet i församlingarna, att det syntes skäligt, att församlingarna finge vidkännas ett vederlag till skäligt belopp, därest de, såsom förslaget innebure, komme att vara för all framtid befriade från nådårsinstitutionen, sedan varje nuvarande tjänst stått ledig under ett år allenast en gång, endera för nådår eller för kassans vakansår. Vederlaget syntes de sakkunniga lämpligen böra lämnas i form av församlingsbidrag till prästernas familjepensionering. I överensstämmelse med de sakkunnigas hemställan föreslås nu i det under a) i punkt 2 i propositionen upptagna lagförslaget, att prästerskapet i församlingarna skall erhålla ett lönetillägg av 1,5 procent av den fastställda lönen (1 §). Lönetillägget motsvarar till beloppet de årsavgifter, kassans delägare hava att erlægga för den av de sakkunniga föreslagna förhöjningen i pensionen för änkor och minderåriga barn, och är avsett att användas till betalning av nämnda avgifter. Tillägget skall gäldas av pastoratet med samma medel, som äro anvisade till prästerskapets avlöning, d. v. s. med församlingsavgifter, arrenden, skogsförsäljningsmedel m. m., med rätt för pastoratet, att, därest utdebiteringen av församlingsavgifter för prästerskapets avlönande skulle överstiga sex öre för tiotal kronor av pastoratets hela inkomstbelopp, för överskottet erhålla ersättning från kyrkofonden (2 §). Enligt en av de sakkunniga verkställd beräkning uppgår löneökningen för hela rikets prästerskap i församlingarna till omkring 165,000 kronor, därav 50,000 kronor skulle stanna på pastoraten och 115,000 kronor gäldas av kyrkofonden, som enligt de sakkunnigas mening utan tvekan vore i stånd att bestrida detta jämförelsevis obetydliga belopp. Ifrågavarande lönetillägg föreslås skola komma kassan till godo i de fall, att tjänst innehavaren icke är delägare i kassan eller är delägare däri men ej erlägger avgifter till kassan utöver vad i det nu gällande reglementet stadgas (3 §).

Det under b) i förevarande punkt av propositionen upptagna lagförslaget avser, såsom redan nämnts, en omläggning av sättet för inbetalning av de avgifter, kassans delägare skola gälda. Nu utgående avgifter inbetalas till kassan genom kontraktsprostarna en gång om året. De sakkunniga förmåla sig hava inhämtat, hurusom det nuvarande uppbördsättet ej fungerar fullt tillfredsställande, och detsamma — yttre de sakkunniga vidare — lärar bliva fallet i än högre grad, om man enligt de sakkunnigas förslag övergår till avgiftsinbetalning fyra gånger om året i stället för en. Den i propositionen föreslagna omläggningen innebär nu, att kyrkoråden skulle få sig ålagt att vid det kvartalsvisa utbetalandet av församlingsprästernas lön innehålla pensionsavgifterna och översända dem till kassan. Äläggandet av nämnda förpliktelse har skett genom ett tillägg till 11 § 1 mom. i prästlönerregleringslagen.

Avlösningen av det biskoparna tillkommande nådåret har syntts böra äga rum efter samma grunder som i fråga om prästerskapet i församlingarna. Det lönetillägg, motsvarande 1,5 procent av lönen, som biskoparna sålunda skulle erhålla, har ansetts böra utgå ur biskopslönereglingsfonden, vilken bildats av åtskilliga biskopslönerna frångående inkomster, och få uppbäras av biskopen eller kassan under enahanda förutsättningar, som angivits för lönetillägget åt prästerskapet i församlingarna. I tredje punkten i propositionen begäres på grund härav riksdagens medgivande till att nämnda fond må anlitas för berörda ändamål och kassan i visst fall uppbära lönetillägget. Biskoparnas lönetillägg har syntts kunna beräknas till 2,340 kronor, och fonden, som under de senast förflutna 10 ½ åren tillväxt med i medeltal mer än 40,000 kronor årligen, har ansetts kunna lämna tillgång till detta avlösningsbelopp.

Punkt 3.

I gällande reglemente för kassan stadgas, att de behållna inkomster av eklelesiastiksysslor, som nu skola tillfalla kassan, uppbäras av konsistorierna för att till kassans direktion överlämnas och redovisas »mot hitills vanlig provision». Alltsedan kassans tillkomst har denna provision utgått med sex procent av den behållna inkomsten av den för kassans räkning lediga tjänsten och tillföll ursprungligen konsistorienotarierna såsom tillägg till deras ordinarie avlöning. Genom den löneroglering för konsistorienotarierna, som beslöts år 1902, förändrades emellertid provisionen till att utgöra en inkomst för statsverket för att jämte andra medel användas till bestridande av konsistorienotariernas ordinarie avlöning. Provisionen uppgår nu till omkring 4,000 kronor i medeltal för år men skulle ej oväsentligt ökas, om kassan erhöle förut omförmälda vakansårsinkomst. Dock skulle provisionen å denna inkomst icke belöpa sig till ett högre totalbelopp än omkring 66,000 kronor. Departementschefen har anfört, att ifrågavarande provision för statsverket vore av ringa vikt men att den för kassan ej saknade betydelse, enär räntan å det besparade provisionsbeloppet ökade den för pensionsutdelningen tillgängliga summan. I propositionen föreslås därför, att provisionen må upphöra att utgå beträffande medel, som redovisas efter ikraftträdandet av nytt reglemente för kassan.

Punkt 4.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att de förmåner av pensions eller därmed jämförlig beskaffenhet, som nu tillkomma efterlevande efter präst, äro så otillräckliga, att en förbättring av pensionsförhållandena är av behovet påkallad. De förslag, som nu framlagts för riksdagen för tillgodoseendet av detta behov, synas utskottet välgrundade. Å ena sidan möjliggöres härigenom en tryggare försörjning av änka och barn efter präst än för närvarande är fallet, och å andra sidan åstadkommes förbättringen med jämförelsevis mindre betydande uppoffringar. Särskilt har utskottet funnit de föreslagna förändringarna med

Utskottet.

avseende å tjänst- och nådårsrätten tillfredsställande, och såvitt utskottet kunnat finna kan enskilds rätt ej anses bliva trädd för nära genom ett bifall till desamma. Att tjänstårets fixering till 6 månader är till fördel även för de nuvarande ordinarie prästerna synes tydligt, då de därigenom undgå risken för sina efterlevande att se förmånen av tjänståret inskränkt till en helt kort tid, i vissa fall alldeles värdelös. Och för församlingarnas del kan deras intresse av att varje ledig ordinarie prästerlig befattning snarast möjligt tillsättes med ordinarie innehavare ej anses åsidosatt, enär den tid, som åtgår för tjänsts återbesättande, ej understiger 6 månader. Vad nådårsinstitutionen angår, är denna form för beredande av försörjning åt de efterlevande mycket ofullkomlig med hänsyn till dess så starkt varierande värde i de enskilda fallen. Och härtill kommer, att de tämligen långa provisorierne under vakanserna i många fall äro ägnade att skada församlingarnas liv, samt att de yngre prästgenerationerna ofta få sin befordran fördröjd till följd av nådåret. Nådårsinstitutionens avlösning torde därför i och för sig vara en vinst såväl för prästerskapet som för församlingarna, och mot dess ersättande med en pensionsförhöjning för prästs änka och minderåriga barn på sätt som föreslagits under medverkan av församlingarna och det allmänna synes ej någon befogad erinran kunna göras. Pensionsförhöjningen torde nämligen innebära full kompensation åt prästerskapet för det avstådda nådåret, enär densamma överstiger det pensionsvärde, nådåret kan anses äga, samt de avgifter, som äro erforderliga för åtnjutande av pensionsförhöjningen, skola täckas av det nya lönetillägg, prästerskapet erhåller. Å andra sidan innebär utgörandet av nämnda lönetillägg ej någon tunga för församlingarna i de tämligen få fall, där församlingarna ej av kyrkofonden erhålla gottgörelse för lönetillägget, och kyrkofonden lärer utan svårighet kunna bära den utgift, lönetillägget kommer att medföra för fonden.

Utskottet finner sig alltså kunna tillstyrka propositionen och får på grund härav hemställa,

att propositionen måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 11 maj 1926.

På sammansatta stats- och första lagutskottets vägnar:

CARL HEDERSTIERNA.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:
 från första kammaren: herrar *Hederstierna*, *Bergqvist**, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *Klebeck** och *Edw. Larson*;
 från andra kammaren: herrar *Rydén**, *Bengtsson* i Norup*, *Lindskog**, *Lindley*, *Nilsson* i Antnäs* och *Johansson* i Brånält.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.